

Eindhoven van vroeger naar nu

In de 11^e eeuw beschreef monnik Stefelij n deze regio:

“In deze landstreek ligt Campinia (Kempenland), bestaande uit ver uitgestrekte vlakten, door de zonnehitte verbrand. Dit land is niet tot enige handel geschikt, noch tot het gebruik der mensen, maar is alleen vervuld met holen of schuilhoeken van struikrovers, uit welke holen zij met hun verdragend gezicht, terwijl niets hun in den weg staat, de vreemde reizigers zeer gemakkelijk kunnen ontdekken.”

Het zou anders lopen. Toch groeide Eindhoven tot de 19e eeuw maar langzaam, er was soms zelf prake was van een bevolkingsafname. Dit kwam door oorlogen en besmettelijke ziekten, met name de pest. In de 20e eeuw verdubbelde de Eindhovense bevolking zich meerdere malen. Dit was onder meer te danken aan de verbeterde gezondheidszorg en huisvesting en een enorme toeloop van mensen van buiten de stad en regio door de sterke groei van de werkgelegenheid. Dit was in het bijzonder het geval in de periode 1920-1930, en kan op het conto geschreven worden van Philips.

De naam Eindhoven

Een eenduidige verklaring voor de naam Eindhoven is er niet. Talloze onderzoekers hebben zich al op deze vraag gestort, zoals bijvoorbeeld deze:

- De oorsprong van de naam Eindhoven zou in de 5e eeuw liggen. De naam zou afgeleid zijn van het riviertje de Einde of Ende dat we tegenwoordig kennen als de Gender. De naam Eindhoven bestaat uit twee delen: 'ende', wat rivier (de Gender) betekent en 'hova'. Een hova was oorspronkelijk een stuk grond van ongeveer 10 hectaren groot, in bruikleen of pacht gegeven aan particulieren, die de gronden in stukken van een bepaalde grootte ontgonnen. Pas later kreeg hoeve de betekenis zoals we die nu kennen: gebouw met grond ten behoeve van de exploitatie. Eindhoven betekent in deze verklaring dan hoeve aan de rivier.
- In zijn eerste oorsprong is de naam Eindhoven mogelijk ontstaan als deel van Woensel. Afgaande op het gegeven dat het aan Eindhoven grenzende gedeelte van Woensel lang de naam Eindje heeft gedragen, (Eindje was een gehucht bij Woensel, bij de aanleg van het hoogspoor is dit echter verdwenen), mag verondersteld worden dat dit in de 11e of 12e eeuw ook het geval was voor het zuidelijkste deel van Woensel, dat in de delta van de Gender en de Dommel lag. Het woord 'einde' in de middeleeuwen was zeer bekend. Eindhoven betekent in deze verklaring de hoeve op het einde van Woensel.

Stadsrechten

Eindhoven kreeg in 1232 stadsrechten. De kleine agrarische nederzetting aan Dommel en Gender kreeg deze toegekend door Hertog Hendrik I van Brabant. Waarschijnlijk om zo het handelsverkeer te bevorderen van noord naar zuid (Den Bosch- Luik) en van oost naar west (Antwerpen –Duitsland). De toekenning van de stadsrechten had vier voordelen:

1. De rechtspraak kwam in handen van schout en schepenen, (de voorgangers van het college van Burgemeester en Wethouders) te liggen. Beroep was in bepaalde gevallen mogelijk bij het hof van Brabant.
2. Aan Eindhoven werd het marktrecht verleend. Dat betekende dat voortaan een weekmarkt gehouden mocht worden. Dit was van groot belang voor de handel én vergroting van het afzetgebied. De vrije weekmarkt was alleen voorbehouden aan de stad; bewoners uit de omtrek waren verplicht met hun handelswaar naar Eindhoven te komen en daar op de markt te verkopen.
3. Aan de burgers van de stad Eindhoven werd tolvrijheid verleend. Dit was van groot belang voor het stimuleren van het handelsverkeer. Het betekende namelijk dat Eindhovense handelaren, oostwaarts tot aan de Maas en westwaarts tot Antwerpen, bij het vervoer van hun handelswaar geen tolgeld hoefden te betalen.
4. Ook kregen burgers het recht om voor een eigen plaatselijke rechter te verschijnen.

In 1982 is het 750-jarig bestaan van de stad Eindhoven uitbundig gevierd.

1920- Samenvoeging van Eindhoven met Tongelre, Woensel, Strijp, Gestel, Stratum

Op straat hoor je het nog vaak. “Ik ben Eindhovenenaar, en een ...”. Vaak komt daar ook nog het voormalige dorp waar men woont ter sprake. De gemeente Eindhoven zoals we die nu kennen, bestaat pas sinds 1920. In 1920 kampten de dorpen Tongelre, Woensel, Strijp, Gestel, Stratum met enorme problemen op planologisch, sociaal en financieel gebied. De arbeiders in de hard groeiende Eindhovense industrie woonden in de omliggende dorpen. De dorpen beschikten niet over de financiële middelen en ruimte om deze arbeiders goed te huisvesten of te ondersteunen in geval van werkeloosheid. Vandaar dat op 1 januari 1920 de vijf omliggende gemeenten met Eindhoven werden samengevoegd. Hoewel Eindhoven van deze gemeentes veruit het kleinste oppervlak en aantal inwoners had, werd het toch de naamgever werd van deze supergemeente.

Inwonersaantallen en aantal hectares per stadsdeel in 1920

Stadsdeel	Hectares	Inwoners
Eindhoven	75	6.392
Gestel	c.a. 650	5.630
Stratum	775	7.589
Strijp	940	7.045
Tongelre	980	3.207
Woensel	2.885	15.761

De bevolking van Eindhoven, zelf krap 6.500 inwoners, nam toe met bijna 40.000 inwoners. Het oppervlak nam toe met 6.230 hectaren.

1940-1970 Wederopbouwperiode

De wederopbouwperiode is heel belangrijk voor Eindhoven, in die periode de snelst groeiende stad van Nederland. Na de oorlog werd door de continue woningnood en de schaarste aan bouwmaterialen vaak gekozen voor industriële productie met gebruik van nieuwe materialen, zoals beton en staal. Daarnaast is in die periode het beeld van de stad enorm veranderd door het ontwerp van nieuwe gebouwtypen voor woningbouw, industrie en onderwijs en de verschuiving van een meer traditionele naar moderne architectuur.

Tijdens de oorlog werd het Eindhovense centrum meerdere malen gebombardeerd. De oorlogsschade zorgde er mede voor dat er ingrijpende wijzigingen in het centrumgebied kwamen. Het hoogspoor, de huidige Demer en het station zijn een paar voorbeelden van deze transformatie. Ook elders in de stad hebben de wederopbouwvernieuwingen hun sporen nagelaten. Zo kwamen er nieuwe flats, scholen, kerken, de stadsschouwburg etc.

Door de continue woningnood en de schaarste aan bouwmaterialen werd daarbij vaak gekozen voor industriële productie (prefab) met gebruik van nieuwe materialen, zoals beton en staal.

Daarnaast kwamen er vanaf de tweede helft van de jaren '50 op grote schaal nieuwbouwwijken, die volgens de zogeheten 'wijkgedachte' (een set van stedenbouwkundige principes) werden ingericht. Daarnaast is in die periode het beeld van de stad enorm veranderd door het ontwerp van nieuwe gebouwtypen voor woningbouw, industrie en onderwijs en de verschuiving van een meer traditionele naar moderne architectuur.

Brainport

Inmiddels is Eindhoven de vijfde stad van Nederland, en de grootste stad van Brabant. Eindhoven is het hart van brainport, de innovatieve toptechnologieregio van wereldformaat. Van een regio met krimpende industrie en grote werkloosheid is de stad getransformeerd naar een internationale hightech hotspot. Hier worden oplossingen bedacht voor de maatschappelijke uitdagingen van morgen. De manier van werken vormt de basis voor open innovatie en leert ons dat kennis delen leidt tot vermenigvuldiging van die kennis.

Gemeentewapen en -vlag

Het wapen van de gemeente Eindhoven vertoont een schild waarop een leeuw en drie horens zijn afgebeeld, het geheel wordt door een kroon voltooid.

De leeuw, een symbool van moed, was het teken van de hertog van Brabant en van zijn macht. Voorts was het een teken dat het gezag in de plaats die het leeuwenteken voerde, namens de hertog werd uitgeoefend. De drie horens, die op het wapen prijken, werden vroeger gevoerd door de familie van Horne, de eerste bezitters van de heerlijkheid Eindhoven. De kroon is er in de 17e eeuw aan toegevoegd. Het is geen koningskroon, maar een kroon zoals die gewoonlijk door een graaf werd gedragen.

De afgebeelde figuren komen al voor op het oudst bekende stadszegel, namelijk op dat van 1355. Dit wapen is officieel vastgesteld in 1923.

In de vergadering van 14 oktober 1927 heeft het college van B&W de vlag van de gemeente vastgesteld: rood-wit, de kleuren van de gemeente.

Aan de stok twee verticale banen: een rood en een wit, overeenkomstig het wapenschild. Aan de witte baan vijf horizontale banen afwisselend rood en wit, aanduidend de gemeenten Woensel, Tongelre, Stratum, Gestel en Strijp die sinds 1920 met Eindhoven één gemeente vormen. De vlag is een ontwerp van architect L.J.P. Kooen.

